

Rəmiş

(Hekayə)

Cavanlıqda özümdən böyüklərlə oturub-dururdum. Yaşa dolandan sonra isə qoşulmuşam cavanlara. Elə dostlarım var ki, qırx-qırxbeş yaş məndən kiçikdirlər. Onlarla ünsiyyət ürəyimə sarı yağ kimi yayılır - həm də mənə sərf eləyir - bilirsiniz niyə? Bir cavan dostumla oturanda onun iyirmi beş yaşını gəlirəm altmış yaşımın üstünə, sonra qardaş malı kimi iki yerə bölürəm, ikimiz də oluruq yaşlı. Sonra isə yaşlılar kimi dərdləşirik, bölüşürük... dünyanı yola veririk...

Yenə üç nəfər oturmuşuq - mənim altmış, üçümüzün isə uzaq başı yüz iyirmi yaşımız olar. Və yenə yüz iyirmini qardaş malı kimi üç yerə bölmüşük. Yenə yaşlılar kimi dərdləşirik, bölüşürük... dünyanı yola veririk...

Elnur, Teyfur, mən...

Söhbətimizin qaymaqlayan yerində telefonuma zəng gəldi.

(Ardı 3-cü səhifədə)

Seyran Səxavət

(əvvəl 1-ci səhifədə)

- Alo. - Cavab verdim.
- Sənətkar, salam. - Rəmiş idi.
- Salam, salam...
- Sənətkar hardasan?
- Bakıda.
- Bakının harasında?
- Doqquzuncu mikrorayonda.
- Doqquzuncu mikrorayonun harasında?
- "Emis" restoranında, həyətdə oturub iki yaxın dostumla çay içirəm.
- Sənətkar cibində iki "şirvanın" var?
- Var.
- Mən bir taksiyə, gəl Yeni Yasamala, yen aşağı, di ki qalxanda sağ tərəfdə köhnə bir traktor var, Nuh Nəbiden qalıb, bax onun yanında səni gözləyirəm.
- Xeyirdim? - Soruşdum.
- Ürəyim istədi səni, gör nə vaxtdı görmürəm. Moskvadaydım...
- Yaxşı, gəlirik, - dedim.

Elnurun məşinə mindik. Rəmiş deyən kimi elədik, Yeni Yasamalı dərsinə yenib dikləndik; sağ tərəfdə, o dediyi kimi Nuh Nəbiden qalma köhnə bir traktor, traktorun yanında köhnə bir minik məşini, məşinin yanında Rəmiş, Rəmişin də yanında Güllü... Məşindən düşüb görüştük. Dostlarımız onlarla tanış elədik:
- Elnur... Teyfur... yaxşı kişilərdi, - dedim.
- Bu yaşda kişidilərsə elə böyük şeydi, - onlara da əl verdi, - Rəmiş, - dedi və onun öz adını deməsi mə-nə çox təəccüblü gəldi.
Rəmiş öz məşinə minə-minə dedi:
- Sənətkar, dalmıca gəlin.
Görüşdüyümüz yerdən bir az da yuxarı qalxıb sağa burulduq, əlli-altmış addım da gedib dayandıq - bərbad bir həyət idi, nə evə oxşayırdı, nə idarəyə.
- Düşün, - dedi.
Düşdük. Cavan dostlarımızın da, mənim də təəccüb-ləndiyimi görüb dedi:
- Deyəsən, buralar xoşunuza gəlmədi?
- Bura nədi belə, haradı? - Mən dedim.
- Heç mən də bilmirəm... Dostumun yanına gəlmişəm - bura çağırıb, bura gəlmişəm də... Gəlin, gəlin... - qabağa düşdü. Bizdən bir az aralıda doqquz nəfər var idi; dördü Adam idi, beşi it - biz onlara tərif gədirdik.
Üçümüzü də bir-bir o adamlara təqdim eliyəndən sonra çönbü itlərə baxdı:
- Bunlar da bizimkilərdi... - dedi.
- O nə təhər olur? - dedim.
- Sənətkar, nə təhər olacaq... bunlar da bizim kimi yiyəsizdirlər... Eşitmisən də, yiyəsiz itləri də güllələyirlər...
- Eşitmişəm...
- Bu gün bu itlərin sahibi bizik... Adam biliblər biz-i... hə...
- Hə... itlərin də sahibi tapıldı, qaldıq biz, - dedim.
- Sahibə də sahib lazımdı ki? - Rəmiş təəccübləndi.
- Sahibə də sahib lazımdı, sahibin sahibinə də, hələ lap sahibin sahibinin sahibinə də... belə pələ-pillə qalxır, qalxır... gedib dirənir Allahın ayaqlarının altına. Allahın ayağının altına dirəndə duyuq düşürlər ki, elə hər şeyin sahibi Allah imiş - bunların sahibliyi be-kara şeyimisi...
- Bağışla ee, sənətkar, fikrim, o iti görürsən, bax onun yanında idi, dediklərini tuta bilmədim... bir az çə-ban-çoluq dilində olsun ee, qəliz olmasın... qəliz olan-da elə bil barmağın pərdədən sürüşür...
- Çəban-çoluq dilində danışmaq elə bilirsən asandı?
- Sən danışarsan...
- Dediymə odur ki, fikrim məndədi, yoxsa itdə?
- Səndə...
- Dediymə odur ki, əgər hər hansı bir sahibin də sa-hibi varsa o, sahib deyil - sahib odur ki, onun sahibi ol-masın. - O da Allahdı. İndi tutdun?
- Mən tutmadım ee... Sən qəşəng tutduzdun. - Sağ əli ilə alın qırışlarını hamarladısı da bir şey çıxmadı, əksinə, deyəsən qırışlar bir az da dərinləşdi, - mən sə-nən dilləşə bilmərəm, qardaş. Sən danışanda mən uyur-am, - elə bilərəm Rəmiş gitara çalır...
- Çox şişirtmə... - dedim, - çox şişirdirsən ee...
- Çox şişirtməsəydim çoxdan partlamışdı.
Bayaq gizləmək istədiyim təəccübümü açıb tök-düm çölə:
- Sən Allah, bura haradı... nədi belə?
- Vallah, heç mən də bilmirəm. Dostumun yanına gəlmişəm - bura çağırıb bura gəlmişəm.
Anladım ki, bu sualı Rəmiş yüz dəfə də versəm eyni cavabı alacam - ona görə də ruhdan düşüb öyləş-dim, söhbəti dəyişmək istəməm də bir şey çıxmadı və təzə mövzu tapa bilmədiyim mənə əfəllik kimi gəldi, hətta bu əfəlliyim xəlif əsəbiliyə çevrilib sifətimə çis-kinlədi.

- Qapısı yox, darvazası yox... - Ətrafa baxa-baxa Rəmişin düz gözünün içinə dedim; əslində isə bu sözlər Rəmişin gözünün içindən yan keçib onu bura dəvət eliyən dostunun dalmıca muncuq kimi düzüldü - onun dalmıca danışdı.
- Qapı, darvaza olan yerdə ürəyim sıxılır, belə yaxşıdı...
Mən onunla, bir az da qəsdən, razılaşmadım:
- Buranın nəyi, harası xoşuna gəlir axı? - Xəlifcə bozardım da.
- Buranın orası xoşuma gəlir ki, nə qapısı var, nə darvazası. - Rəmiş gözümlərin içində dikəldi, - qapı da, darvaza da lazımsız şeydi... Qapını xayın adamlar kəşf eləyib - xayın xoflu olar axı... evdən çıxanda qapını bağlayıb gedirlər. Ömür boyu nə qədər qapı bağlamaq olar axı... Qarabağ tərəfdə bir qarğış var ee, eşitmisən?
- Hansı deyirsən?
- Deyir, səni görmür qapın bağlansın! Eşitmisən?
- Hə... noolsun?
- O olsun ki, bəndə hər dəfə evdən çıxıb qapısını bağlayanda elə bil ki, Allaha namyok eliyir. Bir dəfə, beş dəfə, on dəfə - axırda da Allah onun qapısını elə bağlayır ki, Fələk də açə bilmir... Hayif deyil belə...
Darvaza, dalmıca gəlir demir qapı, dalmıca taxta qapı, taxta qapının da böyükdə içəridən asılımsı qoşalı-lə... adamların bir-birinə etibarı qalmayıb ki. Hələ onu demirəm ki, villaların, Allah xeyir versin ee, qabağında qorovqular üçün ayrıca ee tikirlər, top-tüfəngi də öz yerində, quş da səkə bilmir. Bundan qabaq darvaza-zad yox idi, qapının da cəftəsinə keçirildilər ki, mal-heyyan içəri girməsən, cəməsi əlli i bundan qabaq.

- Bəri bax, Rəmiş, niyə qızımsan qəfil?
- Məndə hərdən olur, sən fikir vermə...
- Bu qəşəng qızımaqdı... belə şeyə fikir verməsən Adam ocaq daşı kimi partlayıb qırıq-qırıq olar...
- Başına dönüm, yeriniz rahatdımi? - Rəmiş mənim cavan dostlarımdan soruşdu və onların cavabını gözlə-məndə ikinci sualı verdi:
- Buralar xoşunuza gəldimi?
Bayaqdan bəri ağızlarını açıb bizim söhbətimizə qulaq asan uşaqlar nə deməliydilər ki? Dediclər ki, çox yaxşıdı. Rəmiş gördü ki, uşaqlar onun xətrinə qırmızı-ca yalan dedilər və onların bu yalanı razılığa çevrilib Rəmişin üzünə hopdu; uşaqlar özləri isə yalan dediklə-rini Rəmişdən də yaxşı bildirdilər - hər iki tərəf məm-nun olmuşdu - günümüzdə, ilimizdə və əsrimizdə bun-dan gözəl nə ola bilərdi ki...
- İndi bir sənətkar da gəlməli. - Rəmiş dedi.
Mənim sənətkarın kimliyi ilə maraqlanmamagım-dan Rəmiş bir az tutulan kimi olsa da dedim:
- Rəmiş, sən də elə yətnə sənətkar deyirsən, bunu tərgit.

Rəmiş

(Hekayə)

- Heç vaxt tərgitmərəm.
- Niyə? - Mən təkid elədim.
- Niyəsi odur ki, yer üzündə nə qədər adam varsa hamısı sənətkardı.

- Bu, qeyri-mümkündür. - Mən qəti etiraz elədim.
- Sənətkar, dərindən fikirləşsən görürsən ki, mümkündür.
- Sən dərindən fikirləş də... de görək.
- Bəli yer üzündə hamı sənətkardı, sənətkar olma-yan yoxdu. Görürsən ki, biri yaxşı maşın sənətkardı, biri yaxşı xanəndədi, yazıçı, şairdi, rossamdi, bostəkar-di - hamısı sənətkardı də... Biz öyrənmişik, ancaq yax-şı şeyə sənətkar deyirik... sənətkar deyəndə ancaq müsbət şeylər fikirləşirik. Ancaq bu, düz deyil. Göz-dən tükü elə çökürlər ki, ruhdan da incimir - oğrudu, sənətkardı, səni şirin dilinə salıb elə alladır ki, quru yur-dda qalırsan, - sənətkardı, oğraşdıqda tayı-bərabəri yoxdu - sənətkardı...anasının əmcayını elə kəsir ki, anası yazdı da elə bilir məsum körpədi onu əmir-sənə-kardı, dədəsinin qoruyun alver eliyir - sənətkardı sənətkar... istedadı. Hər cür adama rast gəlirik də... ona görə də mən, sən demişsən, yətnə sənətkar deyirəm. Bax, o itlər də sənətkardı, çünki it olmağı onlardan başqa heç kəs bacarmaz... bəldin?
- Bildim.
- Quzu kəsərəm saa.
- Burdaaa?

- Buranın məsələsi həll olundu də... - ani fikrə gə-dib əlavə etdi, bayaq dedim ki, indi biri sənətkar da gə-lməli, heç vəcinə almadın.
- Kimdi ki?
- Bayaq soruşsaydın deyərdim... indi gözle, gələ-nə görürsən... Yemək-içməklə də, Rəmişin dediyi o sənətkar da stola eyni vaxtda gəldi, elə bil o sənətkarı da yeməklə bərabər mətbəxdən gətirdilər - bu Yaşar Nu-ri idi.

- Xoş gəlmisən sənətkar. - Rəmiş onunla çox isti görüdü, qucaqlaşdı. Sonra Yaşar mənim üstümə gəldi, ikimiz də məmnuniyyətlə Rəmişi təkrar elədik. Sonra mənim gənc dostlarıma əl verib təəccüblə on-ların sifətinə elə baxdı ki, onlar bir anlıq özlərini artıq hesab edəldilər və bu tez keçib getdi. Rəmiş Yaşarın qaynamasının ünvanına ənənəvi bir informasiya gö-nərdi:
- Yaşar, qaynanan səni çox istəyir.
Yaşar isə elə bil heç eşitmədi, bu qulağından alıb o biri qulağından ötürdü. İştahla stola baxıb əllərini bir-birinə sürtdü:
- Süzün də! - dedi.
- Bu gün Yaşarın ad günüdür. - Rəmiş bir informasi-ya da stolumuza göndərdi, biz də bu xəbəri tariximiz boyu olduğu kimi gurultulu, hotta mən deyərdim ki, sü-rəklilə alqışlarla qarşılayıb eləcə də yola saldıq.
- Moskva nə təhərdi? - Yaşar gözümlə Rəmişə elə zillədi ki, elə bil Rusiyaya çörək dalınca getmiş bir qo-humunu, ya da tanışını soruşurdu.
- Yaşar, Moskva o qədər yekədir ki, onun nə təhər olduğunu bilmək olmur haa...
- Sənin üçün yaxşı keçər. - Yaşar əl çəkmədi.
- Çox yaxşı... Allah yaxşı oğlanların canını sağ elə-sin.

Yaşarın keyfi kök idi; doğum günü münasibəti ilə artıq hardasa olmuşdu - o, bu məclisə hazır gəlməsə də hazırlıqlı gəlmişdi.
Ev sahibinin dediyi Araz uzunluqda bir tostdan son-ra birinci bədələri (Yaşardan başqa hamıda birinci idi) sənətkarımız, Yaşar Nurinin sağlığına içdik. Stol ar-xasındakılar yüksək iştah nümayiş etdirərək, öz "işlə-rin" öhdəsindən böyük bəcaqla gəlirdilər. İtləri də yaddan çıxarmırdılar, qabığı soyulmuş ağac budağı ki-mi təmizlədikləri ağappaq sümükləri itin qabağına nə-cə atarlarsa, eləcə onlara atırdılar. Beş itdən dördü stol arxasında oturanlar qədər fəal idilər; stol arxasındakı fəalların atdığı sümükləri də göyüdə qapırırdı - bir it isə yoldaşlarının sümükləri göyüdə necə qapmalarına çox diqqət və səliqə ilə tamaşa eliyirdi, cəvçilərindən su axırdı, şirə ifraz eliyirdi.
Stol arxasındakılar da, itlər də təxminən eyni vaxtı doyub dolandırlar - ağzının suyunu axıdan itdən baxdı.
İtlər güldürdü; güldürdü deyəndə ki, qəhqəhə çəkmir-dilər ee, elə olsaydı səslərini eşidərdik; belə desək da-hə doğru olardı; "itlər güldürdü" yox, "itlər gülməyir-dilər".

Ağzının suyunu axıdan it bekaft idi. Ancaq haqq üçünə demək lazımdı ki, bu beş itin içində hamısından qürurlusu, qəşəngi və şəxsiyyətlisi də elə o idi. Zəhm-li baxışları isə atlım atdan salardı; ancaq bütün bunlar şəhərdə olduğuna görə o qədər effekt vermirdi.
Hamının sağlığına içilmişdi - mənim gənc dostları-mın da - hamı da razı qalmışdı, çünki dediyim kimi büt-ün iştirakçılar əhatə olunmuşdu.
Rəmiş əlini atıb qabırğa kababını götürüb ağzının suyu axan itə baxıb müşqurdu. İt ona baxsa da yerindən tərpənmədi. Rəmiş ayağa durub itə tərəf bir addım at-mışdı ki, it də ona tərəf gəldi və əgər belə demək mümkündürsə, aralarındakı yolun ortasında görüldü-rlər. İt kababı Rəmişin əlindən alıb azacıq aralandı, bir yanda çömbəlib arxasını stola çevirdi, kababı yedi, son-ra enli, uzun dilini çıxarıb səliqə -səhman ədəsilə do-daqlarını və cəvçilərini yalayıb elə təmizlədi ki, elə bil solfetlə silmişdi. Rəmiş gözümlə o itə zilləmişdi, mən də hər ikisinə. O biri itlər Rəmişlə bu İtin arasında ya-ranmış ünsiyyətə it kimi baxırdılar. Rəmiş bu dəfə iki parça dana basdırmasını götürüb yenə itə göstərdi, müşqurdu, it bu dəfə də yerindən tərpənmədi. O biri it-lər isə Rəmişin əlindəki tikələri o saat yedilər - gözle-riyən. Rəmiş o biri itlərin gözləri baxa-baxa əlindəki tikələri qaytarıb böyük nimçəyə qoydu. İtlər Rəmişdən küsdülər - bunu Rəmiş də hiss elədi, ancaq nümayişka-ranə bir şəkildə özüni o yerə qoymadı. İtlərdən biri ba-şını qaldırıb camaatın qulağı eşi-də-əşidə bir-iki ağır göylərə hürrü də.
- Qudurasan... - Rəmişdən reaksiya gəldi.
Tək it çömbəliyini yerdən qalxıb Rəmişə yaxınlaşdı, üzünü onun çəkmələrinə sürtsə də quyrugunu bulama-dı, bu, Rəmişin xoşuna gəldi, o, stolun üstündən bir

çəngə salfet götürdü, itin başını sığallaya-sığallaya onun ağır-burnunu sildi. O biri itlər bu mənzərəni seyr etsələr də heç nə qanmadılar, ancaq bu it qandı və bur-da qanmaqdan çox hiss eləmək var idi.
Rəmiş üzünü bu uçuq-sökük, sınıq-salxaq məkanın sahibinə tutub dedi:
- Sənətkar, itlər sənindi?
- Yox...
- Bəs kimindi?
- Elə hamının...
- Hamınıdısı demək heç kəsin deyil, yiyəsizdilər.
- Nə bilim, vallah... - Rəmişin dostu dilləndi və hiss olundu ki, onunku "nə bilim, vallah"a qədərdi və dəri-nə getməklə işi yoxdu, heç vaxt da dərinə getməklə işi olmayıb...
Rəmiş dostuna dedi:
- Sənətkar, bu iti görürsən? - O iti göstərdi.
- Bəli... - Dostu cavab verdi.
- Bilmirsən onun əsl haralıdı?
Biz uğunub getdik, onun isə dodacağı da qaçmadı, de-di:
- Nə bilim, vallah, itdi də... Biz bura yığışanda gə-lib yığışurlar başımıza... sülenirlər.
- Səhvən var... O süləngi itə oxşamır - o birilərini də, deyim hə...
- Nə bilim, vallah.

- Bilmirsən, mən deyirəm day-na...
- Nə bilim, vallah.
Rəmiş içində at oynadan əsə-bini qatıl kimi boğub atdı içinə, mənə tərəf çevrildi, gözlərində iri, aydın hərlərlə, kiril əlifbası ilə oxunması eynöksiz -filansız mümkün olan, gəndən çağıran bir cümlə yazılmışdı:
- Kopoyoglundun xarabasında dərdləməyə Adam yoxdu də... - Rəmiş gözlərini qırpan kimi bu cümlə onun gözlərindən silindi və mənə dedi:
- Sənətkar, mən ölüm o it sü-lənən itə oxşayır?
- Qətiyyə... qətiyyətlə de-dim.
Rəmiş sol əlini sol çiyinə qoyub məni özünə sıxdı, başını sağ çiyinə qoydu: yaxşı Adam kövrələndə beləcə uşaqları və başını qoyub sıxılmağa adam çiyini axtarır, kiminsə çiyinə pənah götürür, ki-minsə çiyində mənəvi sığınacaq axtarır - bəzən tapır, bəzən də...
Yaşar Nuri itlərdən o tərəfdə burda tanış olduğumuz adamlardan biri ilə əl-qolunu ölçə-ölçə söhbət eli-yirdi.
Güllü stola xörək gətirən qadınla bir kənarında oturub çay içə-içə bal kimi söhbətini axarına düşmüşdü. Qa-dınlar danışa-danışa bəzən söhbətini elə bir məqamına yetişirlər ki, onlara elə gəlir ki, dünya yalnız söhbət eləmək üçün Allah tərəfindən yaranmış bir məkandır, deysən indi də o məqamda idilər.

...Unudulmaz, bütün quzeyli-güneyli Azərbaycan xalqının, həm də mənim Məmməd əmimiz - Məmməd Arazın bir cüt misrası:
Ürəyə girməyi bacarmaq azdır,
Ürəkə qalmağı bacarmalısan...

Cavanlıqda məni çox istəyən, lap indi də istəsin, Məmməd Əminin ədəbiyyatdakı erköyün "qardaş oğ-lusu" kimi, bu misralara bir balacə əl yox, ürək gözdir-məkdə məqsədim var, mən icazəliyəm:
Dünyaya gəlməyi bacarmaq azdır,
Dünyada qalmağı bacarmalısan...

Rəmişi dünyaya valideynləri gətirib buraxıblar yer üzünə, behiştlik olsunlar...
Gitarra kimi Güllünü də Rəmişə Allah yetirib.
Allah Güllüyə deyib:
- Rəmişdən müğayət ol - mənim borcumdan çıx...
İndi Güllü, Yer üzündə Allahın borcunu vaxtlı-vax-tında qaytaran barmaqda sayılsız tək-tük qadınlardandı, anam-bacım olasan, Güllü.

Füzulinin nəvələri, Məmməd Arazın qardaşı uşaqları olan bütöv Azərbaycan, o tərəfli, bu tərəfli Araz çayında birlikdə çimən vahid Azərbaycan Rəmişi yax-şı tanıyır.
O, heç vaxt taleyinin, alın yazısının "xətrinə" dəy-məyib, necə gəldi yaşayıb-yaxşı və haqq yolunda da yol-çusu olub, pis və nahaq yolun da, ancaq Rəmişin keç-diyi bütün ciğrılar və yollar çoxdandır ki, haqq yoluna qovşub; bütün qovşuqlarda aydınlıq var-aydınlığın mübarək Qaqa...
Bütün bu cümlələr bir cümləni deməyə nişanlanıb:
- Güllü olmasaydı Rəmişin özümdə, Gitarasının da sümükləri çoxdan çürümüşdü...
Şükürlər olsun ki, bu gün Güllü və Rəmiş Məmməd Arazın yuxarıda dediyim, qoşalaşmış bir cüt misrasına oxşayır:
"Ürəyə girməyi bacarmaq azdır" misrası olmasa,
"Ürəkə qalmağı bacarmalısan" misrası, yiyəsiz, tək insanın havadan asılı qalıb yel-lənən taleyinə bənzəyirdi.

Bu misrannın biri Güllüdü, biri Rəmiş... Onsuz da Dünyadakı insanlar hər şeydən çox misralara oxşayırlar - Allahın Yerin alına yazdığı misralara...
- Sənətkar, nə fikrə getmisən? - Rəmiş başını çiy-nimdən götürdü.
- Nədi ki?
- Heç də... səni mən dəvət eləmişəm ki, bir yerdə olaq, dərxişmişəm.
Özümü qanmazlığa vurdum:
- Bir yerdəyik də...
- Yoox... Çox uzaqlarda idin... hə... bax, indicə qa-yıdıb gəldin... Güllü hamı? Güllü, gitaranı gətir... hə... Ha-lım yaman qarışıb, bulanlığı arx suyunu oxşayıram.
- Neyləmək istəyirsən ki?
- Dürülmək istəyirəm.
- Neynirsən ee durulub?
- Özümə baxmaq istəyirəm...
Bu yazıda Yaşar Nurisiz, Elnur və Teyfursuz da ke-çinə bilərdim; ancaq onlar mənə lazımdı - o günü göz-lərimin qabağında vulkan kimi püskürəcək bir möcü-zənin şahidləri kimi. Mənim olub-qalanım, hörmətli oxucu, sənin ipinin üstünə odun yığmaq olmaz - bir də gördün ki, yazdıqlarıma inanmadın; onda mən deyə-cəm:
- Yaşar Nuri ölməyib ha, inanmırsan ondan soruş. Yaşara inanmırsansa Elnur Abbasovdan soruş, da inanmasan Teyfur Xanlarovdan soruş, ona da inanma-san, səninki səndə, mənimki mənəndə - sənəndən qurtar-dım.
- Sənətkar - Rəmiş qəfil dedi, - Məmməd Arazın yasına getmişdin?
Tay sözüm yoxdu... sözlərim tut qurusuna dönmüş-dü, dedim:
- Əlbət ki... çoxdan...

- Çox sevirəm o kişini... bəri bax, sənətkar, Məm-məd Arazın Azərbaycan xalqına nə təhər qohumluğu çatır?
Rəmişdi də; onun bu sualı bərahat kənd yollarına oxşasa da, dedim: - Hamı ona əmi deyirdi... Deməli Məmməd Araz Azərbaycan xalqının dost-döğmə əmi-sidi - Aqıl Abbasdan başqa.
- Aqıl Abbasın nəyidi bəs?
- Bütün xalqımızın əmisidi, Aqılın qaynatası.
- Əmi yaxşıdı, qaynata?
- Mənim də, xalqımızın da ələməndə əmi yaxşıdı.
Aqıl Abbasın ələməndə isə qaynata ...
- Hə... sənətkar, - o gitaranı kökləyirdi, - hə indi zi-zin ikinizə bir "Segah" çalacam...
- İkimiz kimdi?
- O itinə sənə... O it çox "muzukalın" itdi haa... sənətkardı...
- Bəs o biriləri?
- O biriləri də sülənməyən sənətkardı. Onlarda qeyrət varsa, mən it kimi uluyaram.
- Neynirsən ki, onların qeyrətinə? İt qeyrətnə qalmı-şdıq?
- Yox dana, başqa millətlərin iti də qeyrətli olur, de-yirəm heç olmasa... Qabağına sümük at, getsin başqa qapıda hürsün, səni tanımasın - bu, allahsızlıqdı axı.
- İtin də Allahı var ki?
- Millətin də Allahı var, itin də, göyərçinin də... Sizdə bir söz var ee, müəllif, bütün canlıların, yerin-gö-yün, hamımızın müəllif bir olan Allahdı də.
- Bizim itlər niyə belədi ki?
- Mal yiyəsinə oxşayar də... eşitməmişəm?
- Eşitmişəm...
- Bəs onda niyə məni danışdırırsan?
- Nə bilim?
- Qəşəng bilirsən - sən bilməyən şeyə qurd düşür. Nə isə...
- Rəmiş, bir dəfə Qədir Rüstəmovdan soruşdun ki, gitarada muğam çalırlar, bu barədə nə deyə bilirsən? Bilirsən nə dedi?
- Nə dedi?
- Dedi ki, gitara muğam ələməndə ikitəkərli velosi-ped kimi bir şeydi, ələndən buraxdın yıxılıb böyrü üstə düşəcək yerə...
- Desin dayna... Qədiri o dediyi "ikitəkərli velosi-ped" in tərkinə alıb o qədər aparmışam ki...
- Hara?
- Uzaqlara...
- Uzaqlarda qoyub gəlmisən onu?
- Yox... nə təhər bir yerdə getmişdiksə, heylə də bir yerdə qayıdıb gəlmişik...
Rəmiş, iraq olsun, uşağı olmayan sonsuz adamlar kimi gitaranı övladlığa götürüb, necə deyərlik, onu milliləşdirdi, ona Azərbaycan pasportu verdi, Gitarra ol-du bizim birimiz. İndi Rəmişin Gitarası Avropalıdan, xüsusilə də İspaniyalıdan daha çox Azərbaycanlıya ox-şayır. Rəmişin Gitarası Rəmişin istedadının qarşısında əslini dandı; indi Rəmişin Gitarası da azərbaycanlı ol-duğunu deyə bilər.
Rəmişin Gitarası əslini dandı, ancaq "əslini danan haramzadədir" fəlsəfəsinin bu məsələyə heç bir dəxli yoxdur. Bir Avropalını Azərbaycanlı eliyən oğul var ee!
Sonra isə Rəmişin övladlığa götürdüyü Gitarra doğ-du tərədi, içində yaxşısı da, orta səviyyəli də, ondan aşağısı da var; ancın bunların hamısı bir yerdə Rəmiş olmadılar, çünki Rəmiş bu mənada Allahın bayıssı oğ-ludu, bayıssı oğlu!
Seyid Şuşinski Zeynəb Xanlarovaya İslam Rzaye-və, Əlibabə Məmmədova, Rübabə Muradovaya, Sabir Mirzəyevə və s. muğamdan dərs dediyi kimi, Rəmiş də "dil bilməyən, söz anlamayan", övladlığa götürdüydü, qanı qanımızdan, canı canımızdan olmayan yadelli Gi-taraya muğamdan - Azərbaycan musiqi dilindəndə dərs dedi. Rəmiş elə dərs dedi ki, bu Avropalı Gitaraya bir dərs oldu...
Bir rus və yaxud ingilis azərbaycanca tər-təmiş dan-ışanda Adama necə ləzzət eliyərsə, Rəmişin yadelli Gitarası da onun sinəsində muğamca dillənəndə Ada-ma elə ləzzət eliyir.
Rəmiş Gitaranın Azərbaycanca müəllimidir...
İndi dünyanın alimləri üzünü görmədikləri bir ada-mın barmaq izlərini götürüb o adamın üzünün dəqiq şəklini çəkə bilirlər. Rəmişin Gitaranın pərdələri üst-ündə vurnuxan, özünə yer tapa bilməyən barmaqları isə onun özünün və Muğamımızın şəklini səslə çəkir-lər - səslə şəkil. Təssəvür eliyə bilirsinizmi? Təssəvür eləməsin yaxşıdı... Ürəyinizi və beyninizi işlədin də. İş-lətsəniz görəcəksiniz ki, Rəmiş Dahidi.
Rəhmətlik Poqonini də Rəmiş kimi bir möcüzə idi. Fərqli yalnız burda idi ki, Poqoninin öz həmyerlisini - skripkanın övladlığa götürmüşdü, şərqli Rəmiş isə Av-ropalının birisini... Gitaranı.
...Rəmiş Gitarası ilə qucaqlaşdı getdi. "Segah"ı qar-şılamğa - bizi də özünədən aparır.
Rəmiş "Segah" çalırdı. Məni bağışlayın, onun necə çaldığını yazmağa mənim kişiliyim çatmaz. Kimin ki-şiliyi varsa, onun lent yazısına qulaq asın və yazsın, se-vinməyən heç Adam deyil. Ancaq gözümləndən gördü-yüm bir şey oldu, onu yazmağa təpərim var.
Rəmiş "Segah"ı başlayandan bir-iki dəqiqə keçmə-miş, həmin o tonha it əvvəlcə qucaqlarını səklədi, son-ra yuxulu bir görkəmlə gəlib Rəmişin qənsərində şon-qudu, sonra isə öyləşib çənəsinin irəli uzatdığı qabaq əl-lərinin üstünə dirayib kipiirik çalmaqdan qulaq asmağa başladı. İtin belə nümayişkarənə (bizə elə gəldi) gəli-şini hamı gördü.
Rəmiş gözlərini yumub "Segah"ın əl-ayağına düş-müşdü, ilan dili çıxarıb yalvarırdı. Bu darvazasız-qapı-sız, uçuq-sökük, sınıq-salxaq məkanın altmış-yetmiş addımılığında ki, Doqquzmörtəbə binanın eyvanları Adamları dolu idi. Onlar da öz "lodca"larında uyumuş-dux və bizə yuxarıdan baxırdılar, yuxarıdan aşağı yox-lar.
İt də uyumuşdu. İtin qulaq asmağı hamımızın içini alt-üst eləmişdi. Təəccübəndə əlimiz ağzımıza qalmış-dı. Rəmişin isə itdən xəbəri yox idi. Rəmişin milyon-larla pərəstşkanı var, ancaq belə deyə biləcəyimiz, belə fana-tı - heç vaxt olmamışdı, bəlkə də heç vaxt olmayacaqd-ı. Möcüzə min ildə bir dəfə olur və bu möcüzə bizim bəxtimizə düşmüşdü.
Mən tez Güllünü çağırtdım, o, itin Rəmişə necə qu-laq asmağını axıra qədər lentə aldı...
"Segah" qurtardı. İt qaldığı yerdə keyli tərpənmədi, sonra suya düşən itlər kimi silkələndi, biz-biz dayan-mış tükələri hamarlandı, ayağa qalxdı, gedib başını Rə-mişin dizinin üstünə qoydu; çiyinə yox, it, olsa da ye-rini bilirdi. Rəmiş bunu İtin adıca mehribanlığı, vəfasi kimi qəbul elədi; İtin ondan xəbəri olsa da, Rəmişin it-dən xəbəri yox idi.
Rəmiş Doqquzmörtəbəli eyvanlarda sıxlaşmış adamlar gərəndə bir "Tərəkmə" çaldı. Bütün buna rəqs eləyirdi. Adama elə gəlirdi ki, bütün Dünya bu Doqquzmörtəbədəndə ibarəti və Dünyanın yeddı qatı yox, doqquz qatı var. Adama həm də, elə gəlirdi ki, bü-tün Bəşəriyyət bu Doqquzmörtəbəyə yerləşib və Doq-quzmörtəbə Bəşəriyyət "Tərəkmə" oynayırdı.
Rəmiş çalırdı, bütün Bəşəriyyət rəqs eləyirdi...
Adama elə gəlirdi ki, Dünya Dağılmır...